

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Філософський факультет

Кафедра релігієзнавства

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФЕНОМЕНОЛОГІЯ РЕЛІГІЇ

для студентів
галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 Релігієзнавство
освітній рівень другий (магістерський)
освітня програма Релігієзнавство
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2021 / 2022
Семестр	II
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: Сарапін Олександр Васильович, к. ф. н., доцент кафедри релігієзнавства

Пролонговано: на 2022/2023 н.р. Маснікова І.І. «31» 08 2022 р.
(підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Розробник: *Сарапін Олександр Васильович, к.ф.н., доцент кафедри релігієзнавства*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри релігієзнавства

_____ (Євген ХАРЬКОВЩЕНКО)
(підпис)

Протокол № 1 від «26» серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету

Протокол від «31» серпня _____ 2021 року № 2

Голова науково-методичної комісії

_____ (підпис)

Ірина МАСЛІКОВА)
(прізвище та ініціали)

Затверджено на 2022-2023 н.р. Стр. № 1 від 31.08.2022 р.
Маслікова І.І.

ВСТУП.

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з основними темами важливої дисципліни релігієзнавчого циклу. При цьому пропонується не тільки виклад основ феноменології релігії та її концептуальних форм, але й особливості з'ясування важливих її питань в світлі герменевтичного підходу.

2. Попередні вимоги до вибору навчальної дисципліни:

1. Знати особливості викладу вірогідних форм феноменології релігії, зміст сакрального та його характеристики, семантику сакральних маніфестацій.

2. Вміти пояснити можливі варіанти розв'язання питань феноменології релігії та орієнтуватися у першоджерелах.

3. Володіти елементарними навичками наукового дослідження та критичного аналізу джерел; використання іншомовних фахових інформативних джерел з тематики феноменології релігії.

3. Анотація навчальної дисципліни:

дисципліна «Феноменологія релігії» є обов'язковою дисципліною для спеціальності «релігієзнавство», що викладається у другому семестрі I курсу магістратури. Феноменологія релігії визначається як виявлення і пояснення змісту та значень маніфестацій сакрального в контексті їх компаративістики. Відповідно, ознайомлення з ідеями цього курсу сприятиме більш поглибленому, більш якісному розумінню студентами проблем, пов'язаних з функціонуванням тих релігійних феноменів, які претендують на сакральний статус.

4. Завдання (навчальні цілі):

надати студентам свідчення про поняття та зміст феноменології релігії; розкрити можливі історичні форми її функціонування та подати їх характеристики; ознайомити студентів з особливостями викладу авторського варіанту феноменології релігії; розкрити понятійний статус, зміст та характеристики феномену сакрального; ознайомити студентів з найбільш показовими концептуалізаціями сакрального в інтелектуальній історії людства; посприяти формуванню навичок критичного аналізу значних здобутків тих представників феноменології релігії, які докладно з'ясовували її питання.

Дисципліна спрямована на формування наступних програмних компетентностей:

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ФК 2. Здатність осмислювати релігію як соціальне явище, інтегрувати знання у сфері релігієзнавства та застосовувати їх у різних сферах суспільної діяльності.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення у галузі релігієзнавства, розв'язувати сучасні релігієзнавчі проблеми.

ФК 6. Здатність здійснювати предметний компаративний аналіз феноменів, що репрезентують унікальність і різноманітність релігійних традицій світу.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1.	Особливості понятійного наповнення та зміст феноменології релігії	лекції, самостійна робота	тест- контрольна робота, іспит	10
1.2.	можливі історичні форми функціонування феноменології релігії та їх характеристики	лекції, самостійна робота	реферат, тест- контрольна робота, іспит	10

1.3.	особливості викладу авторського варіанту феноменології релігії	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	5
1.4.	понятійний статус, зміст та характеристики сакрального	лекції, самостійна робота	тест-контрольна робота, іспит	5
1.5.	концептуалізації сакрального в інтелектуальній історії людства та їх класифікації.	лекції, семінари, самостійна робота	тест-контрольна робота, усне опитування, іспит	10
Вміги:				
2.1.	Демонструвати обізнаність з дослідницькими проектами і спеціалізованою літературою, присвяченим тематиці феноменології релігії	семінари, самостійна робота	усні доповіді, тест-контрольна робота, іспит	10
2.2.	пояснювати запропоновані класиками феноменології релігії розв'язання проблеми сакрального та його різновидів	семінари, самостійна робота	усні доповіді, іспит	10
2.3.	орієнтуватись у першоджерелах, коментованій літературі та реферативних викладах	семінари, самостійна робота	усні доповіді, іспит	5
Комунікація:				
3.1.	Використовувати знання іноземних мов для аналізу читання новітньої спеціалізованої літератури у процесі підготовки до семінарських занять та написання самостійних робіт	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5
3.2.	подавати результати опрацьованих першоджерел у вигляді доповідей повідомлень, рефератів	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	10
3.3.	проводити на належному рівні полеміку стосовно дискусійних аспектів розв'язання проблем класиками феноменології релігії.	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	10
Автономність та відповідальність:				
4.1.	Здійснювати самостійний пошук рекомендованої до семінарів та додаткової літератури з тематики феноменології релігії	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5
4.2.	нести відповідальність за достовірність і конфесійну неупередженість дослідницьких розшуків, письмових робіт та апробованих на семінарах докладів.	семінари, самостійна робота	усні доповіді, диспути	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами

навчання

Результати навчання дисципліни	1.1-1.4.	1.5	2.1-2.3	3.1-3.3	4.1-4.2.
Програмні результати навчання					
ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, конструювати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку і професійного самовдосконалення.	+			+	+
ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями та школи класичного і сучасного релігієзнавства.	+	+	+	+	+
ПРН 9. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань релігієзнавства до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються.	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки:

7.1 Форми оцінювання

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1–1.5), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.3); (комунікація 3.1-3.3); (автономність та відповідальність 4.1-4.2), що складає 60% загальної оцінки.

Оцінювання семестрової роботи:

1. **Усна доповідь, доповнення та участь в дискусіях на семінарах:** РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2 – 33 / 55 балів
2. **Індивідуальна самостійна робота (реферат на тему: «Основні положення герменевтичної феноменології релігії»):** РН 1.3, 2.1, 2.3, 3.1, 3.2, 4.2 – 15 / 25 балів
3. **Тест-контрольні роботи (дві):** РН – 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1 – 12 / 20 балів

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх (двох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) індивідуальна самостійна робота, 3) дві тест-контрольні роботи, з урахуванням коефіцієнту 0,6. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку:

- в максимальному вимірі $100 \text{ балів} \times 0,6 = 60 \text{ балів}$
- в мінімальному вимірі $60 \text{ балів} \times 0,6 = 36 \text{ балів}$

У разі відсутності на семінарському занятті студент має відпрацювати завдання на семінар в письмовій формі.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту:

Іспит у письмовій формі – РН 1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2. – 24 / 40 балів

Екзаменаційне оцінювання відбувається в письмовій формі. Білет складається з двох питань, кожне з яких оцінюється за шкалою 20 балів, що в загальному підсумку дає 40 балів за іспит. Студент не допускається до іспиту, якщо під час семестру набрав менше, ніж 20 балів.

Для отримання загальної позитивної оцінки з дисципліни оцінка за іспит не може бути меншою 24 балів. У випадку, коли студент на іспиті набрав менше 24 балів, вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час навчального періоду). В екзаменаційній відомості у колонці «бали за іспит/екзамен» ставиться «0», а в колонку «підсумкова оцінка з дисципліни» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру. Рекомендований мінімум допуску до іспиту – 36 балів.

Таким чином, підсумкова оцінка з дисципліни (мінімум 60, максимум 100 балів) складається із суми кількості балів за семестр (мінімум 36, максимум 60 балів) та екзаменаційної роботи (мінімум 24, максимум 40 балів).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	Іспит	Підсумкова оцінка з дисципліни
Мінімум	36	24	60
Максимум	60	40	100

7.2 Організація оцінювання:

Семестрова робота		Семестрова кількість балів	
		Min – 36 бали	Max – 60 балів
Аудиторна робота: усна доповідь на семінарі, доповнення, участь в дискусіях	До тем: 2, 4, 6, 8, 10, 13, 16, 17, 19, 21, 23 протягом семестру. У разі відсутності студента на занятті, теми необхідно відпрацювати в письмовому вигляді	«3» x 11 = 33	«5» x 11 = 55
Індивідуальна самостійна робота	До теми 1. Підготовка реферату на тему: «Основні положення герменевтичної феноменології релігії»	«15» x 1 = 15	«25» x 1 = 25
Тест-контрольні роботи	Перша до тем 3, 5, 7, 9, 11, 12, 14 Друга до тем 15, 18, 20, 22, 24	«6» x 2 = 12	«10» x 2 = 20
Загальна семестрова оцінка без урахування коефіцієнту		60	100
Загальна семестрова оцінка з урахуванням коефіцієнту 0,6		«60» x 0,6 = 36	«100» x 0,6 = 60

Критерії оцінювання:

1. Аудиторна робота:

Усна доповідь

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали – студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді.

Доповнення / участь в дискусіях

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

2. Індивідуальна самостійна робота (написання реферату):

25-24 бали – студент у повному обсязі володіє опрацьованими джерелами, вільно та аргументовано презентує їх потенціал, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість здійсненого дослідження

23-22 бали – студент у повному обсязі володіє опрацьованими джерелами, але недостатньо аргументовано їх розкриває, по можливості конструктивно виявляє зміст поставлених у роботі завдань

21-19 балів – студент у достатньому обсязі володіє опрацьованими джерелами, вільно їх розкриває, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставлених у роботі завдань; допускаються несуттєві неточності

18-16 балів – в цілому володіє опрацьованим матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідні джерела; у роботі містяться суттєві неточності

15 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його розкриває, допускаючи суттєві помилки у роботі, властиві прогалини у засвоєнні теми дослідження.

3. Тест-контрольна робота (дві):

Тест-контрольна робота дозволяє оцінити певний обсяг знань, якими володіє студент і те, наскільки ці знання є систематизованими. Вона укладена таким чином, що студент при умові відвідування лекцій і належної самостійної підготовки в семестрі в змозі відповісти мінімум на п'ять запропонованих питань.

10 балів – студент дав правильні відповіді на усі питання тесту.

9 балів – студент неправильно відповів тільки на одне питання тесту.

8 балів – студент дав неправильну відповідь на два питання тесту.

7 балів – студент дав неправильну відповідь на три питання тесту.

6 балів – студент дав неправильну відповідь на чотири питання тесту.

4. Кожне питання в екзаменаційній роботі:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє несамотійність у виконанні завдань.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.**

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Частина 1. Загальні питання феноменології релігії. Екзистенціали.				
1.	Тема 1. Феноменологія релігії: її зміст, можливі форми функціонування та особливості вивчення. Індивідуальна самостійна робота.	4		4
2.	Тема 2. Проблеми феноменології релігії у праці Н. Сьодерблома «Становлення віри в Бога».		2	4
3.	Тема 3. Феноменологія сакрального: його зміст та різновиди.	2		4
4.	Тема 4. Феномен сакрального у творі Е. Дюркгейма «Елементарні форми релігійного життя»		2	4
5.	Тема 5. Сакральна топіка.	2		4
6.	Тема 6. Питання феноменології релігії у творі А. ван Геннепа «Ритуали переходу».		2	4
7.	Тема 7. Символіка хреста в релігійних традиціях.	2		4
8.	Тема 8. Основні ідеї праці Р. Отто «Священне».		2	6
9.	Тема 9. Сакральна темпоральність.	2		4
10.	Тема 10. Питання феноменології релігії у творі Р. Каюа «Людина та сакральне» (1, 2, 4).		2	4
11.	Тема 11. Символіка сакральних чисел в релігійних традиціях.	2		4
12.	Тема 12. Феноменологія світла.	2		4
13.	Тема 13 Сакральні топоси у збірці Р. Генона «Символи священної науки».		2	4
14.	Тема 14. Кратофанії. Тест-контрольна робота.	2		6
Частина 2. Сакральності елементів, істот, постатей, дій та рівнів свідомості людини				
15.	Тема 15. Сакральності космічних елементів і природних предметів.	2		4
16.	Тема 16. Проблеми сакрального простору і часу у творі М. Еліаде «Священне і мирське» (Вступ. Розділи I-II).		2	4
17.	Тема 17. Проблеми природних ієрофаній і сакральності людського існування у творі М. Еліаде «Священне і мирське». (Розділи III-IV).		2	
18.	Тема 18. Сакральні істоти та постаті.	2		4
19.	Тема 19. Проблеми сакрального у творі Ж. Батая «Теорія релігії» (Частина перша. глави II-III).		2	4
20.	Тема 20. Сакральні значимі акти і дії людини.	2		4
21.	Тема 21. Сакральні феномени у творі Р. Жірара «Насильство і священне» (розділ I).		2	4
22.	Тема 22. Сакральні слова та формули в релігійних традиціях.	2		4
23.	Тема 23. Основні ідеї твору Ж. Ваарденбурга «Релігія і релігії» (Розділ V. Герменевтичне дослідження).		2	4
24.	Тема 24. Парадигмальні універсали релігійної свідомості. Тест-контрольна робота.	2		4

Загальний обсяг 150 год., в тому числі:

Лекцій – 28 год.

Семінари – 22 год.

Самостійна робота – 100 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Дюркгейм Е. Первісні форми релігійного життя. – К.: Юніверс, 2002. – 424 с.
2. Еліаде М. Священне і мирське; Міфи, сновидіння, містерії; Мефістофель і андрогін; Окультизм, ворожбитство та культурні уподобання. К.: Основи, 2001. – 592 с.
3. Каюа Р. Людина та сакральне. – К.: Ваклер, 2003. – 256 с.
4. Bataille G. Théorie de la religion // Bataille G. Œuvres complètes VII. – Paris: Gallimard, 1976. – P. 281-363.
5. Guénon R. Symboles de la science sacrée. – Paris: Les Éditions Gallimard, 1962. – 439 p.
6. Girard R. La Violence et le Sacré. – Paris: B. Grasset, 1972. – 453 p.
7. Otto R. Das Heilige. Über das Irrationale in der Idee des Göttlichen und sein Verhältnis zum Rationalen. – München: Verlag C.H.Beck, 1963. – Bremen (Nachdruck), 2004. – 229 S.
8. Otto R. The Idea of the Holy. An inquiry into the non-rational factor in the idea of the divine and its relation to the rational. – London, New York: H. Milford; Oxford University Press, 1923. – XV, 228 с.
9. Söderblom N. Das Werden des Gottesglaubens: untersuchungen ueber die anfaenge der Religion. – Leipzig, Hinrichs 1916. – XII + 398 S.
10. Van Gennep A. Les rites de passage. Etude systématique des rites. – Paris: Éditions A. et J. Picard, 1981. – 288 + 29 p.
11. Waardenburg, J. Religionen und Religion: Systematische Einführung in die Religionswissenschaft. – Berlin; New York: de Gruyter, 1986. – 277 s.

Додаткова:

1. Балущок В. Обряди ініціацій українців та давніх слов'ян. – Львів-Нью-Йорк: М.П. Коць, 1998. – 216 с.
2. Гофман Г. Гео Віденгрєн і феноменологія релігії // Феноменологія і релігія: Щорічник Українського феноменологічного товариства. 2009. – К.: Дух і літера, 2010. – С. 85-99.
3. Еліаде М. Пошуки. Історія та смисл в релігії. К.: Дух і Літера, 2018. – 256 с.
4. Еліаде М. Трактат з історії релігій. – К.: Дух і літера, 2016. – 520 с.
5. Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства. Збірник наукових статей. К.: ПАРАПАН, 2007. – 192 с.
6. Пріва Ж.-М. Арнольд Ван Геннеп: теорія та практика етнографії // Народна творчість та етнографія. – 2006. – №. 6. – С. 49–53.
7. Сарапін О.В. Парадокси релігієлогії Мірчі Еліаде // Мірча Еліаде як класик світового релігієзнавства: Збірник наукових статей. К.: ПАРАПАН, 2007.- С. 19-25.
8. Сарапін О. Предметні поля філософії релігії та герменевтичної феноменології релігії: їх презентація й можливі кореляції // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. 2011. Випуск 15. – С. 108 – 114.
9. Сарапін О.В. Феноменологія релігії // Збірник ректорських контрольних тестів з релігієзнавчих дисциплін (згідно з кредитно-модульною системою). Модульні та навчальні тести для індивідуальної роботи і самоконтролю. – К.: Фітосоціоцентр, 2011. – С. 372-374.
10. Сарапін О.В. Феноменологія релігії. Навчально-методичний комплекс для магістрів спеціальності «Релігієзнавство». К., 2010. – 26 с.
11. Сарапін О. Феноменологія релігії в її суперечливому баченні // Дисциплінарне релігієзнавство. Колективна монографія. За наук. ред. проф. А. Колодного /Українське релігієзнавство. К., 2009. – Спецвипуск 2009-1. – С. 68-75.
12. Сарапін О. Феноменологія релігії: чи можливе подолання її змістової і методологічної

- невизначеності? //Феноменологія і релігія: Щорічник Українського феноменологічного товариства. 2009. – К.: Дух і літера, 2010. – С. 149-156.
13. Allen D. Phenomenology of Religion // The Encyclopedia of Religion. Second edition / Ed. by Jones. Detroit, New York: Thomson Gale, 2005. – Vol. 10. – P. 7086-7101.
 14. Audet J.-P. Le sacré et le profane: leur situation en christianisme // Nouvelle revue théologique. – 1957. – № 1. – P. 33-61.
 15. Barbosa da Silva António. The phenomenology of religion as a philosophical problem: an analysis of the theoretical background of the phenomenology of religion, in general, and of M. Eliade's phenomenological approach, in particular. – Lund: CWK Gleerup, 1982. – 277 p.
 16. Brede Kristensen W. The Meaning of Religion: Lectures in the Phenomenology of Religion /transl. by John B. Carman. The Hague: Martins Nijhoff, 1960. – 532 p.
 17. Brennenman W.L., Yarian S.O. The Seeing Eye: hermeneutical phenomenology in the Study of religion. University Park: Pennsylvania state univ. press, 1982. – 177 p.
 18. Bleeker C.J. The Contribution of the Phenomenology of Religion to the Study of the History of Religions //Problems and Methods of the History of Religions. Eds. U. Bianchi, C.J. Bleeker, A. Bausani. Leiden: Brill, 1972. – P. 39-51.
 19. Camilleri S. Une nouvelle ère de la phénoménologie de la religion? Sur les récents travaux de Natalie Depraz et Anthony J. Steinbock //META: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy. 2012. – Vol. IV. – № 1. – P. 166-212.
 20. Erricker C. Phenomenological Approaches // Approaches to the Study of Religion / ed. Peter Connolly. – London: Cassell, 1999. – P. 73-104.
 21. Hultkrantz Å. The Phenomenology of Religion. Aims and methods // Temenos. 1970. – Vol. 6. – P. 68-88.
 22. Isambert F.-A. Le sens du sacré: fête et religion populaire. –Paris: Les Éditions de Minuit, 1982. – 320 p.
 23. King U. Historical and phenomenological approaches // Contemporary approaches to the study of religion / Ed. by Whaling F. – Berlin etc., 1984. – Vol.1. – P. 29-164.
 24. Leeuw van der G. Fenomenologia religii. – Warszawa: Książka i Wiedza, 1997. – 712 s.
 25. McKenzie P.R. Otto, Wach and Heiler. Towards a systematic phenomenology of religion // Diskuss. 2 (1994). – № 1. – P. 29-41.
 26. Phenomenology of Religion: Eight Modern Descriptions of the Essence of Religion /ed. by J.D. Bettis. – N.-Y. and Evaston: Harper & Row, 1969. – VIII, 245 p.
 27. Rennie Bryan S. Reconstructing Eliade: Making Sense of Religion. – Albany, NY: State University of New York Press, 1996 – XII, 293 p.
 28. Ryba T. Phenomenology of Religion // The Blackwell Companion to the Study of Religion / Ed. R.A. Segal. – N. Y.: Blackwell, 2006. – P. 91–122.
 29. Sarapin O. Hermeneutyczny aspekt religioznawstwa // Colloquia communia. Kwartalnik. – Lublin, 1998. – S. 147-156
 30. Smart N. The Phenomenon of Religion. – London: Macmillan, 1973. – 157 p.
 31. Taro C. Le symbolique et le sacré. Théories de la religion. P.: ed. La Découverte, 2008. – 910 p.
 32. Waardenburg J. Reflections on the Study of Religion: Including an Essay on the Work of Gerardus van der Leeuw. – The Hague: Mouton, 1978. – 298 p.
 33. Waardenburg J. W sprawie fenomenologii religii. Uwagi zasadnicze.// Euhemer. 1974. – № 3.– S. 73-87.
 34. Waardenburg J., Bleeker C.J., Hidding K.A.H. Religion between reality and idea. A century of phenomenology of religion in the Netherlands // Numen. – 1972. – Volum 19 (2/3). – P. 128–203.
 35. Widengren G. Fenomenologia religii. – Kraków: Nomos, 2008. – 714 s.